

Posudek na diplomovou práci Anny Kotkové

Diplomová práce Anny Kotkové „Výchova a vzdělávání židovských žen v Praze“ (77 str., resumé, seznam literatury a pramenů, seznam respondentek) se hodlala zabývat koncepty myšlení a systémy hodnot pražských žen v období první Československé republiky, spjatých s židovstvím v náboženském či etnickém smyslu slova.

Po úvodním zhodnocení odborné literatury a pramenů se autorka v první kapitole své práce zaměřila na společenské funkce vzdělávání (str. 7-10) s důrazem na některé vybrané teorie (funkcionalismus, meritokracie, teorie konfliktu, teorie sociálního či kulturního kapitálu) i feministické přístupy (str. 11 -13). Ve 2.kapitole, věnované historickému kontextu – událostem z období první republiky - se soustředila na hlavní město Prahu, přičemž vycházela ze statistických údajů jako rámce, umožňujícího postihnout socioprofesionální charakteristiky obyvatel, jejich mobilitu, důsledky krize, zdravotnickou péči, dopravu atd., s ohledem na židovskou minoritu. V této souvislosti autorka hovoří i o vzniku nových ženských organizací, které inspirovaly charitativní či vzdělávací organizace v rámci Židovské národní rady, a zároveň upozorňuje na potřebu přehodnotit pojmy jako „tradiční židovská rodina“ či „tradiční židovská vzdělanost“ – přičemž připomíná rozdílné názorové proudy v rámci židovské minority včetně sílícího sionistického hnutí. Za důležitý mezník v okruhu společenských aktivit první republiky, vybudované na ideálech demokracie i na fikci československého národa, považuje však autorka koncept dospívání, vypracovaný evropskou pedagogikou na přelomu 19. a 20.století a převzatý mj. i dobovou publicistikou – například časopisy pro mládež (str. 19-21). Následující 3. kapitola diplomové práce se zabývá výchovou židovských žen (str. 24-31) - prostředím rodiny, školy i dalších struktur, významných z hlediska socializace, byť při aplikaci na vybrané historické období se psychologické teorie jeví jako problematické. Autorka využívá publikovaných studií i rozhovorů, realizovaných v rámci vlastního výzkumu, aby stanovila ženské identifikační vzory – matky, sestry, vychovatelky, učitelky – ale i možné limity získaných údajů: například rozdílná míra sebereflexe, selekce údajů u respondentek, s odstupem let i přirozený sklon k idealizaci atd.

Charakteristice vzdělávacího systému za první republiky je věnována 4.kapitola, zabývající se středními školami; konstatuje, že děti židovské národnosti navštěvovaly zejména gymnasia a reálky, chlapci často obchodní školy; statistiky však neumožňují hypotézy o vzdělanostních strategiích rodin ve vztahu k genderu. Pokud se týká vysokých škol, jimž je věnována 5.kapitola (str.41-56), v případě židovských studentek se jedná o malý okruh osob, které nejčastěji pocházely z rodin soukromníků, zejména obchodníků; autorka zkoumá jejich původ, motivaci, bydliště, příslušnost k domovské obci atd. – opět s vědomím neúplnosti potřebných údajů. Na tuto část pak navazuje tezemi z literatury a pramenů, které tvoří obsah 6.kapitoly práce; autorka cituje výzkumy H.P. Freidenreich či sborník Albíny Honzákové a pozornost věnuje i rozdílnému uplatnění žen před sňatkem a po něm. V poslední 7.kapitole se pak zabývá ženskými spolky s vazbou k židovství (str.63-74), přičemž zaznamenává skutečnost, že některé z nich přijímaly i zájemce bez zmíněné vazby; vedle tradičního zapojení do charitativních spolků byla tehdy ženám věnována pozornost i sionistickým hnutím – potřeba angažovat se ve feministickém hnutí naopak nebyla zaznamenána. V závěru autorka konstatuje, že charakteristika židovské menšiny nevykazuje „tradiční“ specifika; odlišnosti vyplývají ze zaměření rodiny, ze společenských trendů i regionálních rozdílů.

Diplomová práce Anny Kotkové, usilující o postižení specifických trendů ve výchově a vzdělávání židovských žen, tedy nemohla odpovědět na mnohé ze stanovených otázek; přesto by tento první pokus autorky o zmapování zajímavé problematiky, při němž využila domácích i zahraničních studií a vlastního výzkumu, nepochybně zasloužil pokračování. Diplomovou práci proto doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 15.9.2008.

doc. L. Sochorová

